

8. Тимошенко О. Технологія застосування модульно-рейтингової системи оцінки успішності в навчальному процесі студентів зі спеціальності “Фізичне виховання” // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С.72-75.
9. Шкретій Ю., Марченко Л. Запровадження елементів європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи в сфері вищої фізкультурної освіти // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С.76-79.

В.В.Іванова

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ МОДУЛЬНО-БЛОКОВОГО НАВЧАННЯ

В статтє рассматриваются возможности модульно-блочного структурирования учебной информации в формировании готовности будущего учителя к творческой профессиональной деятельности.

At this article is considered possibilities of modulus-blocks structured of educational information at the forming of readiness the future teacher to the creative professional activity.

Соціально-економічні зміни в суспільстві підвищують вимоги до людського фактору. Сьогодні суспільство потребує новий тип особистості, що вміє швидко адаптуватися до будь-яких змін у житті й праці, проявляти самостійність, ініціативу, мобільність, здатність постійно вдосконалювати власний професійний імідж. Визначальними характеристиками сучасного працівника є його творчі здібності, критичне мислення й готовність нестандартно вирішувати професійні завдання.

Питання підготовки творчої особистості за всіх часів хвилювали дослідників. Творчість як механізм розвитку особистості обґрунтовується В.Андрєєвим, Д.Богоявленською, С.Гільдентріхтом, Б.Коротяєвим, Ю.Кулюткіним, Т.Кудрявцевим, О.Луком, Я.Пономарьовим та ін.; творча природа пізнавальної діяльності розкривається в роботах В.Біблера, А.Брушлінського, В. Давидова, Г.Щукіної; педагогічна творчість та її сутність досліджується О.Бодальовим, В.Ільним, В. Загвязінським, В.Кан-Каликом, А.Кравчуком, М.Нікандровим, М.Поташником,

Р.Шакуровим та ін.

Проблеми формування творчої особистості вчителя, педагогічного мислення, креативності вирішувалися І.Зязюном, Р.Скульським, Н.Кичук, Ю.Столяровим, С.Сисоєвою та ін.

Проблемам готовності до професійної діяльності й пошуку шляхів її формування у майбутніх педагогів в умовах вищої школи присвячені дослідження А.Войченко, М.Дьяченко, О.Кондратюка, Л.Кондрашової, О.Мороза, В.Сластьоніна та ін.

Аналіз наукової літератури свідчить про певні успіхи в теоретичному обґрунтуванні різних аспектів готовності майбутніх педагогів до творчої діяльності. Але, разом з тим, не можна говорити про всебічне вирішення цієї проблеми. Зміна соціальних умов і характер сучасної освіти значно ускладнюють вимоги до праці вчителя, рівня його готовності до нестандартної професійної діяльності.

Вивчення наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволяє говорити про те, що готовність до творчої діяльності виступає важливою складовою педагогічного професіоналізму, без певного ступеня її сформованості неможлива професійна творчість учителя та нестандартне вирішення педагогічних проблем. Задача вищої школи полягає у тому, щоб підготувати особистість, яка наділена творчими здібностями, має фундаментальні знання та практичні вміння, спроможна до інноваційної діяльності.

Дослідження навчального процесу вищої школи показує, що майбутні вчителі під час навчання у вищому навчальному закладі здобувають досвід простих виконавців, не беруть участі в постановці та вирішенні навчальних завдань. Вихід із цієї ситуації треба шукати в зміні й активізації навчальної позиції студентів і підвищенні їхньої творчої спрямованості.

Дотримання умов, що стимулюють формування готовності до творчої діяльності майбутніх учителів у навчальному процесі, визначає нові підходи до організації навчання у вищій школі.

Спостереження за навчальною роботою студентів дає підставу стверджувати, що формування готовності студентів до творчої професійної діяльності буде протікати успішно, якщо зміст навчального матеріалу структурувати у вигляді блоків. Ми використали модульно-блокову структуру занять, що забезпечує поступальний рух інформації в різних блоках

(інформаційно-проблемному, практико-процесуальному, вільного обміну думками, рефлексивному, блоку самоосвіти), орієнтованих на підготовку студентів до творчого бачення майбутньої професійної діяльності.

Модульно-блокове структурування навчального матеріалу припускає індивідуально-діяльнісну основу й інформаційно-процесуальний підхід до організації занять. При цьому навчальна інформація виступає не як мета, а як засіб професійного становлення майбутнього вчителя. Тому при модульно-блоковій формі подачі навчальної інформації важливо виділяти основні види діяльності, які необхідно “задати” для оволодіння науковими знаннями, визначити способи діяльності, організувати програмний матеріал як інструмент практичної дії.

Модульно-блокова подача навчального матеріалу забезпечує:

- гнучку диференціацію вимог до організації діяльності в рамках певної навчальної інформації, яка відповідає навчальній програмі, конкретній темі курсу, який вивчається;
- організацію пізнавальної бази, необхідної для здійснення того або іншого виду навчальної діяльності;
- вільний вибір навчальної інформації, який дає змогу студенту реалізувати можливості власної особистості.

Модульно-блокове структурування наукового знання дозволяє не тільки засвоїти навчальну програму з навчального предмету, але й реалізувати програму індивідуального розвитку особистості студента.

Навчальна програма відтворює систему наукових знань, спеціально відібраних для засвоєння студентами. Вона становить ядро модуля, обов’язкового для засвоєння кожним студентом. Але в ньому повинен передбачатися й матеріал, орієнтований на індивідуальність, пристосований до пізнавальних можливостей і здібностей майбутнього вчителя, динаміки його розвитку в пізнавальному процесі. Модульно-блокова форма подачі інформації передбачає індивідуальну вибірковість особистістю навчального матеріалу, його форм і методів засвоєння, характер пізнавальної мотивації (інтереси, спрямованість, потреби, установки).

Модульно-блокова форма подачі навчального матеріалу

забезпечує взаємодію знань, які накопичилися в суб'єктному досвіді особистості, зі знаннями, зафіксованими в суспільно-науковому досвіді. Завдання освітньої програми полягає в тому, щоб не ігнорувати суб'єктний досвід студента як той, що не відповідає нормам навчальної програми, а "окультурювати" його як особистісно-значущий досвід. При цій формі структурування знань важливо забезпечити обмін і узгодження цінностей, змістів, знань тому, що далеко не будь-яке наукове знання, логічно значиме з позиції науки, є індивідуально-ціним.

Навчальний модуль містить у собі різні блоки: інформаційно-проблемний, який передбачає засвоєння й обговорення теоретичних понять, положень, що розкривають систему науково-педагогічних знань з досліджуваної теми; практико-процесуальний, який припускає включення студентів у різноманітні види пізнавальної діяльності й оволодіння ними процесуально-технологічною стороною педагогічного процесу; блок вільного обміну думками, який стимулює оцінку результатів і загальне враження від навчального заняття; рефлексивний, який організує роботу студентів з урахуванням їх пізнавального й професійно-педагогічного досвіду, самоідентифікацію в ситуації взаємодії, співробітництва й співтворчості в навчальному процесі; блок самоосвіти, який орієнтує на роботу з науково-педагогічною й методичною літературою.

Навчальні заняття, які проходять в модульно-блоковій формі, поєднують у собі не тільки систему знань, але й мету знання з організації наукової інформації, прийоми її використання, правила перетворення в нових нестандартних ситуаціях. У навчальному блоці сполучається інформація, яка розкриває основні поняття, факти, явища в їхніх зв'язках і закономірностях та способи одержання цих знань. Сполучення інформативної й процесуальної сторін навчального матеріалу забезпечує розвиваючий ефект навчальної діяльності, нагромадження педагогічного досвіду й активізацію пізнавальної позиції студента.

Змістовно-процесуальний підхід щодо побудови навчальної інформації у вигляді модулів, які об'єднують у собі різні блоки, переносить акцент з результатів пізнання на процес пізнавальної діяльності. Він дозволяє перебороти об'єктивно знеособлений репродуктивний характер засвоєння навчального матеріалу та

перейти до конструювання навчального матеріалу, який стимулює розвиток особистості з урахуванням її цінностей, змістів, досвіду сприйняття навколишньої дійсності й творчості. Виклад системи знань у модульно-блоковій формі не повинен бути самоціллю. Навчальна інформація використовується як засіб для виконання різних видів інтелектуальної діяльності й розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів.

Змістовна сторона навчальних занять повинна бути спрямована на розвиток професійних і творчих задатків та здібностей студентів, становлення їх індивідуальності, забезпечення єдності й взаємозумовленості когнітивних, емоційних, мотиваційних характеристик особистості майбутнього вчителя. Ця форма організації навчальних занять дозволяє студентам обробляти навчальну інформацію різними способами. У модульно-блокову структуру навчальних занять вдало вписуються діагностичні методики, орієнтовані на вимір окремих психічних функцій (пам'яті, уваги, уяви, мислення), виявлення переваг студентів у роботі з навчальним матеріалом, способів його обробки, що дозволяє простежити динаміку професійного становлення майбутніх педагогів.

Таким чином, модульно-блокове структурування навчального матеріалу містить у собі всі умови, які дозволяють студентам удосконалювати професіоналізм власної особистості й здобувати досвід творчої діяльності.

Кожний блок має містити в собі не готове знання, а інформацію, яка, по-перше, розкриває різні точки зору і підходи до вирішення педагогічних проблем, розмаїтість методів вирішення творчих завдань, по-друге, орієнтує студентів на рефлексивну, нестандартну діяльність, вільний обмін думками й вибір способів вирішення навчальних завдань з досліджуваної дисципліни. Відбір змістового наповнення заняття орієнтований на особистість студента й на професійний імідж сучасного вчителя. Оволодіння навчальним матеріалом досягається за допомогою розвитку позитивної мотивації навчання, саморефлексії й визначення мети в умовах навчального процесу. Надання студентам можливості вибору змісту, способу його реалізації дозволяє їм не тільки "увійти" в навчальну ситуацію, але й шукати нестандартні способи вирішення проблеми.

Моделювання в навчальному процесі ситуацій, що вимагають від студентів активних дій в обстановці професійного вибору й творчого вирішення пізнавальних завдань надає модульно-блоковому навчанню особистісний зміст і сприяє успішному формуванню готовності майбутніх учителів до творчої діяльності.

Таким чином, на відміну від традиційного структурування матеріалу, коли програма служить тільки орієнтиром для визначення тематики занять, модульно-блокова система передбачає різноманітні активні дії студентів, свободу вибору занять, забезпечення кожному з них ситуації успіху.

Література

1. Болотов В.А. Педагогическое образование России в условиях перемен: принципы, технологи, управление. Монография. – Волгоград, 2001.
2. Кондрашова Л.В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы. – Кривой Рог, 2007. – 474 с.

Н.Є.Федоринова

ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ З ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статье теоретически обосновывается роль методической работы школы в повышении результативности деятельности учителя по воспитанию у школьников эмоционально-положительного отношения к обучению, обосновывается необходимость гармонизации интеллектуального и эмоционального факторов в учебном процессе как важного средства повышения эффективности методической работы в обеспечении качественного образования.

The article theoretically bases the role of school's methodical work in up-growing of results of teacher's activity in up-bringing of schoolchildren of emotional and positive attitude to study; it bases the necessity of harmonization of intellectual and emotional factors in the process of study as an important mean of an effective up rising of a methodical work in security of a qualitative education.

Сучасні умови розвитку суспільства і економіки вимагають

подальшого вдосконалення якості освіти, яка виступає основою підготовки висококваліфікованих, творчо мислячих фахівців. Складність сучасної ситуації полягає в падінні престижу знань, зміні характеру цінностей учнівської молоді. Високий рівень знань, умінь і навиків, які виступають важливою характеристикою сучасної освіти, багато в чому визначається емоційно-ціннісним ставленням школярів до навчання. Сьогодні особливо важливо, щоб процес навчання перейшов в процес навчання і самоосвіти, щоб отримання знань стало потребою учня, а навчальна інформація набувала б особливого значення, тобто ставала б цінністю підростаючого покоління.

Здобуття якісної освіти неможливе без виховання у школярів емоційно-ціннісного ставлення до навчання. Проблема емоційного й інтелектуального в навчальному процесі хвилювала багатьох учених і практиків на різних етапах становлення педагогічної теорії і шкільної практики. П.К.Анохін, А.В.Запорожець, А.Н.Лук, А.Н.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн, П.М.Якобсон і ін. у своїх роботах досліджували емоції як важливий психічний процес, що забезпечує успішність або неуспішність людської діяльності. А.К.Маркова, А.Н.Леонтьєв, Я.Рейковський вивчали зв'язки емоцій, потреб і мотивів особи. Я.М.Калашник, А.Р.Лурія, А.Я.Чебикін визначали ступінь впливу емоцій на пізнавальні процеси особи.

Різні аспекти емоційно-позитивного ставлення до навчальної діяльності (пізнавальний інтерес і потреба, емоційні засоби дії вчителя, емоції як умова успішності навчальної роботи та ін.) розкриті в роботах І.Борецького, А.Духновича, С.Русової, Г.Сковорди, В.Сухомлинського.

В даний час великий інтерес у дослідників і вчителів-практиків викликає можливість цілеспрямованого формування у школярів емоційно-позитивного ставлення до навчання різними засобами педагогічної діяльності. Діяльність вчителя, його професіоналізм і педагогічна майстерність привертала увагу Н.В.Кичук, Л.В.Кондрашової, Н.В.Кузьміної, З.Н.Курлянд, В.А.Сластеніна, Р.І.Хмелюк і ін.

Не дивлячись на різноманіття досліджень з питань професійної діяльності вчителя, проблема підготовки вчителя до формування емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання не

одержала всебічного теоретичного обґрунтування. Аналіз шкільної практики дозволяє говорити про те, що вища школа не завжди готує майбутніх вчителів до використання емоційного чинника в навчанні школярів. Не тільки вчителі-початківці, але й досвідчені педагоги зазнають труднощів у створенні необхідних умов для формування емоційно-позитивного ставлення до навчання у школярів різних вікових груп. Більше того, цей аспект діяльності вчителя не завжди є об'єктом методичної роботи школи.

Все сказане вище зумовило предмет нашої статті, а її мета полягає в тому, щоб вивчити можливості методичної роботи школи в оптимізації діяльності вчителя з виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання.

Методична робота є одним із засобів вдосконалення рівня професіоналізму вчителів-практиків. Вона поєднує в собі різні напрями, що характеризують змістовну складову професіоналізму й майстерності вчителя. Аналіз шкільної практики дозволяє говорити про напрацювання методичної служби школи, предметних об'єднань, методичних секцій, творчих семінарів у використанні інтелектуального чинника в розвитку творчого потенціалу вчителя та учнів, обґрунтуванні дидактичних технологій, впровадження яких забезпечує необхідні умови для активізації пізнавальної діяльності школярів на уроці.

Разом з тим не завжди враховується в шкільній практиці, що вирішальною умовою результативності різних форм дії на особу є пробудження у школярів "відчуття здивування і радості відкриття", розвиток у них емоційної сприйнятливості не тільки матеріалу, що вивчається, але і навчання в цілому. Особливо результативними є дії вчителя, який не допускає одноманітності в своїй роботі, стимулює позитивні емоції учнів в процесі пізнавальної діяльності.

Задача методичної роботи школи полягає в гармонізації емоційного і інтелектуального початку в педагогічному процесі, забезпеченні умов для створення емоційно-особистісного комфорту для кожного його учасника. Основою змістовного боку методичної роботи повинна стати проблема підготовки вчителя до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання через стимулювання пізнавального інтересу, пізнавальної активності, емоційної сприйнятливості. Технологічний аспект методичної

роботи повинен акцентувати увагу вчителя на емоційному боці навчального процесу, оскільки емоційно-позитивне ставлення школярів до навчання пов'язане з поняттям “емоції”, з потребами людини, його свідомістю, діяльністю і пізнанням навколишнього світу.

У психологічному словнику емоції визначаються як “психічне віддзеркалення у формі безпосереднього упередженого переживання життєвого значення явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта. Будучи суб'єктивною формою виразу потреб, емоції передують діяльності по їх задоволенню, спонукаючи і направляючи її” [2, с. 461].

Емоційна складова навчання представлена емоційним процесом, який, за твердженням польського ученого Я.Рейковського, об'єднує в собі два аспекти: віддзеркалення (емоції, що виступають формою віддзеркалення значення об'єктів для суб'єктів) і відношення (емоції, що виступають формою активного спілкування людини з світом). Емоційний процес об'єднує в своїй структурі: емоційне збудження, зміст емоцій і знак емоцій. Емоційний процес йде по шляхах, прокладених процесами пізнання, підкоряючись в своєму розвитку тим зв'язкам, які вбачаються суб'єктом в об'єктивній дійсності. Будь-які дії вчителя стануть спонукачами поведінки і вчинків учнів, коли будуть емоційно прийнятні, увійдуть до кола їх власних потреб, стануть їх власними рішеннями і намірами. Головною емоційною одиницею, яка забарвлена відношенням, є переживання і говорить воно про відношення людини до явищ і подій навколишнього світу, до людей і самого себе.

Методична робота школи покликана оптимізувати уміння вчителя за допомогою засобів навчання викликати у школярів емоційні переживання, формувати радісне, позитивне ставлення до всіх сторін життя. Саме емоційне ставлення визначає ставлення учнів до шкільних дисциплін і процесу їх засвоєння. Емоції роблять істотний вплив на протікання інтелектуальної діяльності. Їх регулююча роль зростає в тому випадку, якщо вони не тільки супроводжують навчальний процес, але і передують йому. Емоції не тільки роблять вплив на пізнавальну діяльність, але залежать від її характеру, форм і методів організації.

Ефективність методичної роботи в підвищенні професіоналізму вчителя, формуванні його готовності до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання багато в чому залежить від гармонізації емоційних і інтелектуальних засобів методичного навчання і її дидактичного забезпечення. Методична робота школи оптимізуватиме діяльність вчителя з виховання емоційно-позитивного ставлення школярів до навчання, якщо в ході методичних семінарів, занять школи педагогічної майстерності, тренінгів з відпрацювання комунікативних, організаторських умінь і навичок дотримуватимуться педагогічні умови: створення сприятливого психологічного клімату, особистісно-орієнтованої педагогічної взаємодії і розвитку емоційної і поведінкової гнучкості вчителя.

Однією з умов емоційно-позитивного ставлення учнів до навчальної роботи є забезпечення в школі, на уроці і поза ним емоційно-сприятливого психологічного клімату. Враховуючи цю умову, в основу методичного семінару ми поклали заняття з методики подолання вчителем шкільних конфліктів. У ході семінарських занять із вчителями відпрацьовувався алгоритм з попередження конфліктних ситуацій в системі відносин “вчитель-учень”, “вчитель-клас”:

- форми контролю і допомоги в організації пізнавальної діяльності учнів;
- шляхи і способи реалізації педагогічної взаємодії, співпраці і співтворчості вчителя в навчальному процесі;
- форми педагогічної допомоги, підтримки учнів в складних навчальних ситуаціях, способи попередження негативних емоцій і звичок в діях учнів;
- оцінка дій, вчинків, а не особи учня в ситуації, що склалася;
- самооцінка педагогічних дій і вчинків педагога;
- діагностика емоційного клімату навчального процесу і використання педагогічно доцільних засобів його корекції.

У ході методичного навчання вчителі опанували методику попередження конфліктів у шкільному середовищі і створення необхідних умов, в яких формувалися б у кожного школяра відчуття власної гідності, самодостатності, самоповаги, що веде до гармонізації інтелектуального і емоційного чинників в навчальному процесі, закріплює емоційно-позитивне ставлення їх

до навчання.

Методичне навчання вчительського корпусу передбачало і оволодіння методикою особистісно-орієнтованого навчання. За основу були взяті положення Л.В.Кондрашової і І.С.Якиманської про сутність і основні характеристики особистісно-орієнтованого навчання. Заняття містили інформацію, що дозволяє усвідомити вчителю, що значення особистісно-орієнтованого навчання полягає в створенні умов для становлення індивідуальності, особистісного розвитку, самоствердження і самовизначення учнів (Л.В.Кондрашова) і його розвитку як індивіда з його суб'єктивним досвідом (І.С.Якиманська). На методичних заняттях використовувалися різні форми і методи щодо реалізації найважливіших характеристик особистісно-орієнтованого навчання:

- різноманітні стилі спілкування, які забезпечують систему гуманістичних відносин вчителя й учнів у навчальному процесі;
- способи активізації пізнавальної діяльності на уроці;
- способи залучення кожного учасника педагогічного процесу в колективний пошук, орієнтований на розвиток творчої індивідуальності;
- методи особистісно-орієнтованої системи оцінювання навчальних досягнень учнів;
- різноманіття форм і методів засвоєння навчальної інформації;
- свобода вибору школярами навчальних ролей і програвання їх з урахуванням індивідуальних можливостей, інтересів і схильностей школярів;
- створення ситуації успіху для кожного учасника пізнавального процесу;
- моніторинг і самооцінка особистісного зростання і емоційно-етичного збагачення школяра.

Головна увага при проведенні методичного навчання зосереджувалася на оволодінні вчителями прийомами і методами гармонізації емоційного і інтелектуального чинників у навчальному процесі, формуванні позитивної мотивації навчання засобами створення емоційно-позитивного клімату, необхідного для підтримки пізнавальних інтересів і потреб учнів в педагогічному процесі.

Методичне навчання вчителів-предметників поб'єднувало різноманітні форми і методи організації педагогічної діяльності. Методика створення сприятливого психологічного клімату уроку здійснювалася за допомогою різних тренінгів зі спілкування, педагогічної взаємодії, розвитку організаторських здібностей, шляхом розробки творчих педагогічних проєктів.

Професійна діяльність вчителя з реалізації педагогічної взаємодії в умовах особистісно-орієнтованого навчання містила:

- визначення, осмислення, ухвалення і впровадження принципів особистісно-орієнтованої педагогічної взаємодії в навчальному процесі;
- організацію і проведення навчального семінару для вчителів з метою формування у них мотиваційного, орієнтаційного, операційного компонентів готовності до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання;
- проведення циклу семінарів-практикумів, на яких обговорювалися різні педагогічні ситуації, стилі і моделі спілкування вчителя з учнями на уроці і за його межами;
- організація і проведення ділової гри “Особистісно-орієнтована взаємодія вчителя з учнями на уроці”;
- конкурс педагогічних і психологічних етюдів на тему: “Шкільний конфлікт і шляхи його розв’язання”;
- розробка творчих проєктів на тему: “Гармонія інтелекту і емоції в навчанні” і їх захист;
- обмін досвідом з моніторингу і оцінюванню навчальних досягнень школярів;
- методи стимулювання творчості вчителя в навчальному процесі.

Методична служба школи покликана забезпечити умови для саморозвитку, самоствердження творчої індивідуальності вчителя. Як теоретики, так і практики підвищення професіоналізму вчителя пов’язують із вдосконаленням форм і методів навчальної роботи в школі. Але, при всій важливості цього аспекту в педагогічній діяльності, важливим стимулятором творчості вчителя й учнів є психологічні механізми і установки, рефлексивні здібності учасників педагогічного процесу. Тому методична робота школи повинна передбачати роботу з розвитку емоційної сфери вчителя, емоційної гнучкості, розвитку творчого потенціалу його

особи. У зв'язку з цим в шкільній практиці повинна мати місце систематична і цілеспрямована робота з розвитку творчого стилю діяльності і емоційної культури вчителя. Форми роботи можуть бути різноманітними: лабораторія професійного зростання вчителя, клуб молодих педагогів-новаторів, семінар-практикум розвитку здібностей рефлексії вчителя й учнів та ін.

Таким чином, формування емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання як сукупності залежностей і взаємозв'язків, що виникають в процесі взаємодії, співпраці і співтворчості з вчителем, протікатиме успішно, якщо методична робота школи буде спрямована на гармонізацію інтелектуальних і емоційних засобів і відпрацювання дидактичних технологій, що забезпечують єдність емоцій та інтелекту в навчанні.

Література

1. Кондрашова Л.В., Прокопьева Т.Н, Вайнер С.С. Технологія і методика особистісно-орієнтованого навчання. Методичний посібник. – Кривий Ріг, 2006. – 352 с.
2. Психология: Словарь / Под общей ред. В.А.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
3. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.

А.Г.Міняйленко

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статье раскрывается опыт методической работы школы № 122 по совершенствованию профессионализма учителей, дается обоснование воспитательных и развивающих возможностей разных форм методической работы, структурных компонентов и личностно-ориентированной направленности ее содержания.

The article deals with the experience of a methodical work of school number 122 in improvement of teachers skills: it gives the foundation of upbringing and developed opportunities of different forms of a methodical work, structural components and a directivity of a personal orientation of its content.

Підготовка підростаючого покоління до життя й праці в демократичному суспільстві підвищує вимоги до педагогічної діяльності особистості сучасного вчителя. "...Вчителі можуть створити нову уяву й вивільнити приховані сили людства" [4, с. 143]. Але далеко не кожен учитель успішно реалізує професійні задачі, що стоять перед ним. Труднощі в практичній педагогічній роботі відчувають не тільки початківці, але й педагоги зі стажем. Причиною цих труднощів виступає особистісний аспект готовності вчителя до розв'язання навчально-виховних проблем.

Необмежені можливості у наданні допомоги вчителеві-практику містить методична служба школи, покликана сприяти подоланню труднощів учителя в розв'язанні професійних завдань, підвищенні рівня професіоналізму засобами методичної роботи школи.

Проблеми підготовки вчителя у всі часи виступали предметом дослідження багатьох вчених. Відомий інтерес у цьому напрямку представляють роботи О.А.Абдулліної, Л.В.Кондрашової, Л.С.Нечипоренко, В.А.Семіченка, О.С.Цокур та ін. Шляхи формування професійних якостей майбутніх вчителів досліджували О.С.Анісімов, Н.В.Кичук, З.Н.Курлянд. Способи і засоби розвитку професійної майстерності обґрунтували Є.С.Барбіна, І.А.Зязюн, В.О.Сластьонін та ін.

В умовах нестабільності суспільства, зниження обсягів фінансування школи учитель обділений сучасною інформацією, необхідною новою літературою, дидактичними і методичними засобами, що не може негативно не впливати на рівень його професіоналізму. Методична служба школи покликана хоч частково задовольнити ці потреби. У шкільній бібліотеці КЗШ №122 м.Кривого Рогу, у методичному кабінеті зібрано достатньо велику картотеку періодичних педагогічних видань, методичних посібників, наукової педагогічної літератури. Аналіз шкільної практики свідчить про те, що не тільки забезпечення матеріальної бази визначає високий рівень професіоналізму вчителя. Потрібна ще цілеспрямована, систематична робота з розвитку творчої індивідуальності, стилю діяльності і активної професійної позиції учителя.

Девізом нашого педагогічного колективу є слова "У гарній школі всі піклуються один про одного, бережуть здоров'я і добре

ім'я кожного". Колективом однодумців називав школу В.Сухомлинський. На своїх педагогічних радах ми вирішили, що тільки спільними зусиллями згуртованого колективу можна розв'язувати проблеми нинішньої освіти.

Особливою спрямованістю сучасної методичної роботи є орієнтація на створення найсприятливіших умов для самоосвіти і професійного самовдосконалення вчителів.

У діяльності вчителя немає дрібниць, у ній все важливе: і чисто витерта дошка, і порядок у кабінеті, і порядок у класі, і програми, і підручники, і, навіть, шкільне повітря. Але особистість вчителя важить найбільше. Німецький педагог А.Дістервег писав: "Найважливішим явищем у школі, найбільш повчальним предметом для спостереження, найбільш цікавим прикладом для учня є сам учитель. Він – втілений метод навчання, саме втілення принципу навчання і виховання. Його особистість завойовує йому повагу, вплив і силу" [1].

Одне з головних завдань методичної служби – це створення умов, необхідних для розвитку особистості вчителя. Треба допомогти кожному знайти себе, знайти свою методику, свій орієнтир, який допоможе віддати серце дітям.

Актуальність проблематики самоосвіти педагогів є одним із критеріїв оцінювання ефективності методичної роботи в школі, показником для атестації вчителів. Модель сучасного, творчо працюючого вчителя вміщує в собі: культуру зовнішнього вигляду, техніку саморегуляції, елементи акторської техніки, техніку володіння засобами навчання, культуру й техніку педагогічного спілкування, техніку педагогічної оцінки, техніку вирішення педагогічних конфліктів, проблему педагогічних вимог.

Важко стати ідеальною людиною, ідеальним вчителем, але варто цього прагнути. Це можливо лише за умови, коли в основі вчительської діяльності буде високий професіоналізм. А вчитель буде гуманістично спрямованою особистістю, яка має педагогічні здібності та відповідні психолого-педагогічні якості. Все це повинно гармонійно поєднуватись.

Методична служба школи керується тим, що методична робота з учительським колективом повинна носити особистісно-зорієнтовану спрямованість, щоб кожен педагог мав можливість удосконалювати рівень професіоналізму, оволодівати секретами

педагогічної майстерності і збагачувати внутрішній світ власної особистості. Структура методичної служби об'єднала в собі: методичну раду, шкільні предметні методичні комісії, психолого-педагогічний семінар, динамічні групи вчителів. Кожна структурна ланка покликана вирішувати специфічні задачі й виконувати певні функції в удосконаленні професіоналізму педагогів. Так, мета психолого-педагогічного семінару: усвідомлення учасниками своїх рольових установок та їхніх можливих протиріч. Під час заняття вчителі працювали в міні – групах над проблемою “Які вимоги ставить соціальна роль “Учитель”?” З метою вивчення мотивації учасників семінару було проведено анкетування, основу його склав опитувальник мотиваційних джерел, розроблений Д.Барбуто та Р.Сколком. Обробка даних анкетування показала, що педагогам присутня: внутрішня мотивація (бажання отримати задоволення та насолоду від процесу діяльності) – 20 %; зовнішня мотивація (заробітна плата, премії) – 5 %; зовнішня мотивація (схвалення іншими) – 18 %; внутрішня мотивація (самовдосконалення, самореалізація: бажання відповідати власним стандартам рис, компетентності і цінностей) – 32 %; інтегративна мотивація (узгодженість завдань працівника із завданнями організації: бажання досягти мети) – 25 %.

Опитувальник допоміг кожному педагогу зрозуміти, які саме мотиваційні чинники є для нас найважливішими у повсякденній діяльності, а які ми сприймаємо як другорядні. На основі зібраних даних було проведено цикл занять, на яких вчителі знайомилися із психолого-педагогічними закономірностями розвитку позитивної мотивації до педагогічної діяльності та навчальної роботи, оволодівали методикою діагностики й формування позитивної мотивації навчання школярів.

Педагогічний колектив нашої школи вже кілька років працює над проблемою розвитку творчих здібностей, формуванням навичок самореалізації особистості, впроваджуючи різноманітні нетрадиційні форми організації роботи. Однією із ефективних форм є предметні тижні, мета яких – поглиблювати знання учнів, зацікавлювати у вивченні навчальних предметів, сприяти розвитку здібностей, схильностей, інтересів кожної дитини; декада психології, мета якої – психологізація всіх учасників навчально-виховного процесу. Залучаються до колективної діяльності під

керівництвом психолога вчителі, діти, батьки. Кожен учасник має змогу висловити свою точку зору, проявити свої здібності, нахили. Діти й вчителі стають ближчими один до одного. Діти й батьки вчаться розуміти один одного. А все це разом складає процес гуманізації стосунків у колективі. Поряд із розвитком інтелекту, розвивається внутрішній світ, емоції. У ході предметних тижнів і декади психології народжуються колективні плакати “Подаруй ласкавинку”, “Дерево пізнання”; проводяться акції “Наші добрі справи”, “За здоровий спосіб життя” та інші. Молодші школярі вивчають під керівництвом старших нові рухливі вправи й ігри “Дощик”, “Прогноз погоди”, “Добринка”, “Долоньки”. Нетрадиційні форми роботи під час проведення предметних тижнів і декади психології підхоплюють всі предметні шкільні методичні комісії.

Підвищення рівня професіоналізму вчителя поєднане із систематичним і цілеспрямованим методичним навчанням. На заняттях школи педагогічної майстерності вчителі знайомляться із специфікою і способами впровадження особистісно зорієнтованої системи навчання, використання активних форм і методів у процесі навчальної роботи. Введено заняття “Психологія спілкування”, як для вчителів, так і для учнів за рахунок годин варіативної складової навчального плану. Мета їх – допомогти учителю і дитині пізнати себе. Ш.А.Амонашвілі зазначав, що формалізм він вбачає в тому, що педагогічний процес не розкривається у своїй людській, істинно гуманній суті.

“Ще в школі, – відзначає професор Л.В.Кондрашова, – кожен учень повинен розуміти своє психологічне й соціальне “Я”. Психологічне “Я” передбачає відчуття компетентності, власної ефективності, особистого впливу, своєї моральної і духовної значущості. Соціальне “Я” визначає місце школяра в системі міжособистісних стосунків” [2, с. 21].

Методичною особливістю даного курсу є проблемність навчання, яка може бути досягнута через залучення учителів і учнів до обговорення питань як особистісного, так і загального характеру; надання їм можливості висловлювати власну думку, самостійно знаходити відповіді на поставлені запитання.

Однією з умов ефективної реалізації завдань курсу є створення атмосфери довіри на заняттях школи педагогічної

майстерності і уроках творчого пошуку відповіді на “вічні” запитання: сенсу життя, розуміння себе і свого місця у світі та ін.

Все частіше у психолого-педагогічній лексиці трапляються слова “гуманізація”, “особистісно зорієнтована взаємодія”, “самореалізація”, “самоактуалізація”. Проте, ще не завжди є можливість реалізувати це на практиці.

Наприклад, 70-80 % вчителів на питання “Скільки треба виховувати людину?”, дають відповіді: “Усе життя”.

Шкільні методичні комісії постійно працюють над розвитком творчого потенціалу вчителя, перевагу віддають не стільки інтелектуальному факторові, а й емоційному, керуючись таким девізом: “Примножувати, а не помічати людину в людині”.

На засіданнях шкільних методичних комісій педагоги ознайомилися із пам’ятками, напрацьованими районним та шкільним методичним кабінетом:

- Інноваційна особистість – це...
- Ефективний учитель – це...
- Шляхи впровадження нових сучасних технологій
- Компетентна особистість – це... та ін.

Круглі столи, педагогічні ярмарки, аукціони ідей, педради-анфілади, педагогічні мости, лабораторії невирішених проблем, фестивалі відкритих уроків – це неповний перелік форм методичної роботи, які проводяться у школі. Та головне ж не форма, а зміст, зміни акцентів. Нас цікавить думка дітей, який вплив здійснює школа на дитину, чи комфортно їй знаходиться 6-8 годин у школі, що в перекладі означає “будиночок радості”. Другим домом називають школу. І педагог проводить в ній половину життя, і учень – одинадцять років свого дитинства і юності.

Є в наших педагогів улюблений образ – Крилатий кінь, який долаючи перешкоди (конфлікти, непорозуміння, недооцінку), досягає вершин Істини. Там його чекає визнання й нові непідкорені вершини.

Таким чином, зростання соціальних вимог до школи вимагає підвищення професійного рівня вчителя. Учитель сучасної школи повинен не просто вчити чи виховувати, він повинен формувати світосприйняття і світорозуміння, світогляд і волю, ідеали, поняття моральності й краси; формувати духовно-інтелектуальну, творчу особистість, адаптовану до нових умов,

різномірно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісно-нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування. Тому особливого значення набуває розвиток педагогічної творчості, створення колективу однодумців, які б усвідомили значення своєї ролі у суспільстві і на основі цього безперервно самовдосконалювались та розвивали власний творчий потенціал.

Література

1. Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей. Избр. пед. произв. – М.: Политиздат, 1961.
2. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогика. – М.: Вища школа, 2005.
3. Павлюк В. Декада психології в школі // Психолог, 2004. – № 6.
4. Рерих Н. Врата в будущее. – Рига: Виеда, 1991.

О.В.Малихін, М.В.Гільднер

ТРУДНОЩІ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СЕРЕДНЬО-СПЕЦІАЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В статье рассматривается проблема определения трудностей и пути их преодоления в процессе изучения иностранного языка в средне-специальном учебном заведении.

The article deals with the problem of determining any difficulties and ways of their overcoming in the process of a foreign language learning in a secondary specialized educational establishment.

Однією з поважних причин виникнення труднощів в навчанні іноземної мови є проблема психологічного характеру: боязнь тих, хто навчається, зробити помилку, що несприятливо виявляється на оформленні мови, її швидкості і змістовній стороні висловлювання. Постійне зазначення на помилки веде до психологічного “затискання” студента, виникненню того, що в психології називається “психологічним бар’єром” [1, с. 17].

Професіоналізм і майстерність викладача повинні підказати йому правильний підхід до роботи над помилками, шлях до їх прогнозування і попередження. Описуючи типові помилки при вивченні іноземної мови, Н.Д.Івицька відмічає: “... викладачам

добре відомі випадки, коли помилка, скажімо, у вимові веде до викривлення змісту висловлювання.” [2, с. 46-52]

Мета даної роботи – визначити труднощі і шляхи їх подолання у процесі вивчення іноземної мови у середньо-спеціальному навчальному закладі.

Тому, прогнозуючи труднощі і реєструючи помилки, працюючи над їх попередженням і подоланням, ми не віддавали переваги якому-небудь одному із приведених аспектів, так як усі вони взаємопов’язані і взаємозалежні.

У ході науково-експериментальної роботи, що ґрунтується на аналізі психолого-педагогічної і методичної літератури, ми виявили наступну типологію труднощів, які виникають у процесі вивчення іноземної мови у середньо-спеціальному навчальному закладі: лінгвістичні; дидактичні; аксіологічні; соціокультурні; вікові.

До причин виникнення труднощів того чи іншого плану ми віднесли:

- низький рівень лінгвістичної компетентності тих, хто навчається;
- недостатня сформованість механізму самоконтролю;
- низький рівень мотивації до вивчення іноземної мови і орієнтації на пізнання як цінність;
- соціокультурні відмінності в системі мов;
- ігнорування обліку індивідуальних і вікових факторів.

Лінгвістичні труднощі

До лінгвістичних труднощів ми віднесли труднощі, які викликані низьким рівнем лінгвістичної компетентності тих, хто навчається, і недостатньою сформованістю механізму самоконтролю. Під лінгвістичною компетентністю ми розуміли володіння мовленнєвими засобами, процесами породження і розпізнання тексту.

У процесі вивчення іноземної мови велике значення для прогнозування труднощів, передбачення і подолання типових помилок студентів має облік типологічних відмінностей у системах рідної і іноземної мов. До того ж своєчасне ознайомлення з типологічними відмінностями в системах контактуючих мов може зняти лінгвістичні труднощі, застерегти чи допомогти позбутися деяких помилок.

Одним із прийомів подолання труднощів інтерференції рідної мови є дотримання принципу наочності: різні види зорової наочності (таблиці, малюнки, схеми, відеофільми) містять у собі достатньо велику кількість інформації, у той час як різні види слухової наочності виявляються позитивною мотивацією для студентів.

Задля подолання лінгвістичних труднощів при цілеспрямованому навчанні іноземної мови формуємо у студентів навички самоконтролю, а також як ними користуватись. Самоконтроль розглядаємо як внутрішній механізм мовленнєво-розумової діяльності, що регулює оволодіння зовнішньою мовленнєвою діяльністю.

Дидактичні труднощі

До причин виникнення труднощів дидактичного характеру відносимо наступні:

- домінування у навчанні одного виду мовленнєвої діяльності відносно інших;
- визначення у якості головного критерію вимог щодо лексичного і граматичного оформлення мовлення;
- невідповідність методу навчання індивідуальним особливостям і потребам тих, хто навчаються.

Сучасна практика навчання іноземних мов показує, що у теперішніх умовах значна увага приділяється навчанню усному мовленню у порівнянні з іншими видами іншомовної мовленнєвої діяльності. Саме тому дуже часто навчання читання підпорядковується формуванню саме таких навичок.

У процесі розуміння студентам допомагають як певні слова, котрі виступають у якості орієнтирів, так і контекст. Рух думки у процесі розуміння багаторазово здійснюється у напрямку від слова (словосполучення) до контексту речення і тексту в цілому, а потім у зворотному напрямку – від контексту до речення, слова, досягаючи більш точного й цілісного розуміння зв'язків, бачення образів, переживань. Цей процес не відбувається рівномірно: у якийсь момент окремі деталі складаються у цілісну картину і відбувається “входження до тексту”, що суттєво полегшує і прискорює подальші дії.

Таким чином, в основі навчальних дій, що формують пошукову діяльність при читанні, є дії від аналізу – до синтезу,

тобто до безпосереднього сприйняття прочитаного.

Аксіологічні труднощі

Діяльність учіння – категорія суб'єктивна, суб'єкт повинен мати мотивацію і потребу у вивченні іноземної мови, які визначають успішність цієї діяльності.

Задля сприяння розвитку потреби й ціннісного ставлення студентів до процесу пізнання у ході професійно орієнтованого навчання тексти, що використовуються, мають відповідати наступним вимогам:

- професійним вимогам майбутніх спеціалістів;
- містити у собі новітню інформацію й бути практично значущими, тобто представляти собою пізнавальну цінність;
- бути доступними, системними й логічно викладеними;
- спиратися на терміни й поняття професійно значущих дисциплін.

Тексти, що добираються, покликані визвати у студентів інтерес і бути вмотивованими щодо:

- інтелектуальних потреб й інтересів тих;
- прагматичних інтересів і потреб;
- естетичних і емоційних потреб й інтересів.

Досвід професійно орієнтованого навчання іноземної мови показує, що подолання аксіологічних труднощів є можливим:

- під час розробки навчально-методичних посібників, які передбачають не лише засвоєння обов'язкової лексики, граматичних структур, але й спрямовані на забезпечення ціннісного аспекту пізнання.
- за умови організації такого навчального процесу, протягом якого студенти у найбільшій мірі мають змогу реалізувати свою потребу у пізнанні й застосувати наявні знання через виконання різних видів завдань – від репродуктивних вправ до науково-дослідної роботи;
- за умови інтенсифікації процесу навчання і засвоєння знань за рахунок використання активних методів навчання і ціннісно-орієнтованої технології навчання.

Соціокультурні труднощі

У засвоєнні іноземної мови найбільш очевидні труднощі спостерігаються на рівні соціокультурних фонових знань, відсутність чи недостатність яких призводять до появи

утруднень під час здійснення мовленнєвої діяльності у заданому соціокультурному контексті. Це виявляється:

- у неадекватній інтерпретації національно-культурної, етнічної і соціально-стратифікаційної інформації;
- у некоректному вживанні лінгвокраїнознавчої і соціокультурно маркірованої лексики.

Спираючись на наведені твердження можна дійти висновку, що задля подолання труднощів, зумовлених соціокультурними розбіжностями, необхідно забезпечити наявність лінгвокраїнознавчих текстів, які б містили у собі як функціональну країнознавчу інформацію, так і фонову. При цьому тексти у якості свого змісту мають нести функціональну інформацію, а саме предмет навчального, професійного, культурного і побутового спілкування, а у якості коментарів – фонову інформацію, тобто відомості про норми і традиції спілкування, реалії країни, мова якої вивчається.

Вікові труднощі

Аналіз психолого-педагогічної літератури і досвід власної роботи показують, що незнання вікових і психологічних особливостей особистості студента можуть також спричиняти виникнення труднощів при навчанні іноземної мови.

У цьому віці розумові здібності індивіда є повністю сформованими. Студенти володіють складними розумовими операціями (аналіз, синтез, порівняння, спілкування, систематизація, абстрагування, конкретизація), мають досить багатий понятійний апарат. Слід враховувати, що саме у студентському віці спостерігається найвища активність пам'яті. Також спостерігається найбільш гостре протиріччя між мнемічним і логічним розвитком, коли можливості логічних перетворень засвоєного матеріалу зростають, а здатність до тривалого запам'ятовування і утримання засвоєного тимчасово послаблюється. Подібні мнемічні протиріччя особливо чітко проявляються у розумовій діяльності студентів молодших курсів.

Виходячи з цього, необхідно будувати процес навчання не на механічному запам'ятовуванні матеріалу, а на мнемічній діяльності, яка є логічно організованою. У процесі навчання іноземної мови слід враховувати факт того, що суттєвою ознакою розвитку пам'яті є її “спеціалізація”, котра визначається, перш за

все, діяльністю людини, а не її віком. Це так звана професійна пам'ять, успішному розвитку якої сприяє контекстне навчання і організація текстового матеріалу на ґрунті інтегративного підходу до здійснення між предметних зв'язків іноземної мови з іншими предметами.

У студентському віці дещо більш сильною є зорова і змішана пам'ять, ніж слухова (Б.Г.Ананьев). Саме тому студенти вважають найбільш економною й прийнятною формою пред'явлення навчального матеріалу в письмовому вигляді, що забезпечує зорову опору. Тому цю особливість пам'яті слід використовувати у навчанні іноземної мови, особливо при поясненні нового матеріалу.

Таким чином, знання вікових і психологічних особливостей студентів, а також їх урахування під час навчання іноземної мови, сприяють більш ефективній організації навчального процесу, ціннісному ставленню студента до іноземної мови, професійно значущих знань, які він може набути лише за умови володіння нею на належному рівні.

Література

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1980. – Т.2. – 287 с.
2. Ивицкая Н.Д. О наиболее типичных ошибках при изучении английского языка и некоторых путях их преодоления // Иностр. яз. в шк. – 1985. – № 3. – С. 46-52.
3. Леонтьев А.А. Психолого-педагогические основы обновления методики преподавания иностранных языков // Альма матер: Вестн. высш. шк. – 1998. – № 12. – С. 13-18.

Ю.В.Рева

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ГУМАНІЗМУ ТА САМОВІДДАНОЇ ЛЮБОВІ ДО ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ – ВАЖЛИВЕ ЯДРО ЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

В работе раскрыта педагогическая технология гуманизма и самоотверженной любви к личности ребенка как важное ядро человеческих ценностей

The article is devoted to the pedagogical technology of humanism and selfless love to the child's personality as an important